herpy

GEKONY

Turnip-tailed gecko

Thecadactylus rapicauda

Jeden z największych gekonów obu Ameryk: nocny łowca z zasadzki bez ruchomych powiek, z pionowymi źrenicami, niebieskim językiem i ogonem, który po utracie odrasta gruby jak rzepa. Gatunek występuje od Meksyku po Brazylię, ale w terrariach jest rzadki, a wiarygodnych informacji o jego hodowli jest niewiele.

Rodzina: Phyllodactylidae Dawna nazwa: *Gekko rapicauda; Gekko laevis; Platydactylus theconyx*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**9-13 cm** długość od pyska do kloaki
Waga	**16-40 g**
Długość życia	**8-12 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Suchy las i las deszczowy**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 45 × 90 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**25-28 °C**
Miejsce wygrzewania	**30-31 °C**
Temperatura w nocy	**21-24 °C**
Wilgotność	**60-80%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**150-200 dni** przy 24-28 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Thecadactylus rapicauda to duży, masywnie zbudowany gekon. Dorosłe osobniki mierzą 9-13 cm od pyska do kloaki i do około 23 cm z ogonem, a samice są nieco większe i mocniejsze od samców. Dorosłe zwierzęta ważą zwykle 16-40 g. Głowa jest płaska, szyja wąska, a duże oczy mają pionowe, eliptyczne źrenice i nie mają ruchomych powiek. Wnętrze pyska jest pomarańczowe, język niebieski, a łuski wargowe białe z czarnymi brzegami. Palce są szerokie i płaskie, u nasady połączone skórą, a od spodu mają podwójny rząd szerokich lamelek. Są one tak skuteczne, że zwierzę bez trudu wspina się po szkle.

Ubarwienie waha się od jasno- do ciemnoszarego i szarobrązowego, aż po żółtawe lub pomarańczowe z ciemnymi poprzecznymi pasami, a zwierzę potrafi zmieniać kolor w zależności od nastroju i temperatury. W dzień jest zwykle jaśniejsze niż w nocy. Wzór przypomina porosty i korę, dzięki czemu na pniu drzewa zwierzę jest niemal niewidoczne.

Epitet gatunkowy *rapicauda* oznacza „ogon jak rzepa” i nawiązuje do kształtu ogona. Gekon wykorzystuje ogon jako magazyn tłuszczu i może go odrzucić w obronie. Nowy ogon odrasta gruby i bulwiasty u nasady i to od niego pochodzi nazwa. Gdy zwierzę czuje się zagrożone, macha ogonem, otwiera pysk i pokazuje niebieski język, a jeśli prowokacja trwa, mocno gryzie. Gatunek potrafi też ćwierkać seriami po 12-25 szybkich kliknięć, które służą do oznaczania terytorium.

Gatunek opisano w 1782 roku pod nazwą *Gekko rapicauda* i od tego czasu nosił on kilka innych nazw. W 2007 roku wyodrębniono z niego blisko spokrewniony gatunek z Amazonii, a sugeruje się też, że populacje z południowo-zachodniej części zasięgu mogą stanowić gatunek kryptyczny. Hodowla w niewoli nie jest opisana tak szczegółowo jak w przypadku popularnych gekonów terraryjnych, a długość życia w niewoli nie jest udokumentowana; gekony tej wielkości dożywają 8-12 lat.

Występowanie i środowisko

Thecadactylus rapicauda żyje w tropikalnej Ameryce, od południowego Meksyku (Chiapas, Tabasco i Półwysep Jukatan) przez Belize, Gwatemalę, Honduras, Nikaraguę, Kostarykę i Panamę aż po Amerykę Południową: Kolumbię, Ekwador, Wenezuelę, Gujanę, Surinam, Gujanę Francuską i dużą część brazylijskiej Amazonii. Gatunek nie występuje w Boliwii, a jego obecność w Peru nie została potwierdzona.

Występuje też na wielu wyspach: Trynidadzie i Tobago, Isla Margarita, Arubie, Curaçao, Bonaire, Los Testigos i kilku wyspach Małych Antyli. Dyskutowano, czy populacje wyspowe są rodzime, ale badania genetyczne wskazują, że tak. Miejsce typowe, pierwotnie określone jedynie jako wyspy amerykańskie, zostało później zawężone do Paramaribo w Surinamie.

> **Naturalny zasięg:** Meksyk, Belize, Gwatemala, Honduras, Nikaragua, Kostaryka, Panama, Kolumbia, Ekwador, Wenezuela, Gujana, Surinam, Gujana Francuska, Brazylia, Trynidad i Tobago, Aruba, Curaçao, Niderlandy Karaibskie, Antigua i Barbuda, Saint Lucia i Grenada.

ŚRODOWISKO

Gekon zamieszkuje wilgotne lasy nizinne, ale także lasy suche, otwarte tereny z rozproszonymi drzewami i sawanny, o ile jest tam wystarczająco dużo pożywienia. Na kontynencie żyje przede wszystkim na pniach i w koronach drzew i bywa obserwowany do około 20 m nad ziemią. W dzień ukrywa się pod luźną korą, w szczelinach i dziuplach, pod martwymi liśćmi palm, w dziko rosnących pnączach i w bromeliach. Korzysta też ze szczelin skalnych i rumowisk kamieni.

Gatunek nie boi się ludzi i chętnie wchodzi na budynki, gdzie łatwiej go wypatrzyć niż w lesie. Jest aktywny nocą i wychodzi w pierwszych godzinach po zmroku, a pojedyncze osobniki bywają aktywne późnym popołudniem po zacienionej stronie pnia. W naturze temperatura ciała wynosi około 24-29 °C i podąża za temperaturą powietrza i podłoża. Aktywność wydaje się wymagać co najmniej około 23 °C. Okres rozrodu przypada na porę deszczową od maja do września.

Hodowla

TERRARIUM

Pojedyncze zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 60 × 45 × 90 cm (długość × szerokość × wysokość), a para co najmniej 70 × 70 × 90 cm. Doświadczeń z tym gatunkiem w niewoli jest niewiele, więc wymiary opierają się na ogólnych wymaganiach nocnych, wspinających się gekonów z wilgotnych regionów. Jak na gekona zwierzę jest ciężkie i wspina się pionowo po pniach, dlatego wysokość i solidne miejsca do wspinaczki liczą się bardziej niż powierzchnia dna.

Urządź terrarium grubymi pniami, rurami korkowymi i korą korkową, pod które i za które zwierzę może się wciskać, oraz licznymi kryjówkami na różnych wysokościach. Zwierzę chętnie śpi w ciasnych szczelinach, przylegając do powierzchni, więc kryjówki powinny być ciasne. Rośliny o dużych liściach dają cień i utrzymują wilgoć. Jako podłoże sprawdzi się lekko wilgotna mieszanka włókna kokosowego i nienawożonej ziemi, w której samica może też zakopywać jaja.

Terrarium musi mieć dobrą wentylację i być szczelnie zamknięte, bo zwierzę zwykle porusza się powoli, ale przestraszone potrafi być błyskawicznie szybkie.

TEMPERATURA

Gatunek jest aktywny w stosunkowo wąskim zakresie temperatur. W dzień powinno być 25-28 °C z nieco cieplejszym miejscem 30-31 °C w górnej części terrarium, a w nocy 21-24 °C. Poniżej około 23 °C zwierzę nie jest aktywne.

Zamiast mocnego spota lepiej zapewnij równomierne ciepło w górnej części terrarium i mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno wysoko, jak i nisko. Unikaj mocnych żarówek grzewczych, które wysuszają powietrze i mogą poparzyć zwierzę, które wciśnie się w szczelinę blisko nich.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Gatunek wymaga wysokiej wilgotności powietrza. Utrzymuj ją na poziomie 60-80 %: wilgotność rośnie po wieczornym zraszaniu i spada w ciągu dnia. Między zraszaniami pozwól podłożu lekko przeschnąć, żeby nie pojawiła się pleśń.

Gekon prawdopodobnie pije krople z liści i ścian, podobnie jak inne gatunki z tej grupy. Postaw też płaską miseczkę ze świeżą wodą, regularnie wymienianą, choć nie udokumentowano, że zwierzę z niej korzysta.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i w dzień ukrywa się w ciemnych szczelinach, więc UVB nie jest konieczne, jeśli pokarm otrzymuje wapń i witaminę D3. Jeśli chcesz zapewnić słabe światło UVB, zadbaj o dużo cienia i kryjówek, żeby zwierzę mogło samo zdecydować, czy unikać światła. Zapewnij stały rytm dobowy z około 12 godzinami światła i 12 godzinami ciemności, najlepiej sterowany wyłącznikiem czasowym. Nie używaj mocnych lamp punktowych i pozostaw noc ciemną.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

W naturze gatunek jest łowcą z zasadzki o bardzo szerokiej diecie. Zawartość żołądków dzikich osobników obejmuje szarańczaki, karaczany, chrząszcze, motyle, pająki i skorpiony, a w rzadkich przypadkach także małe płazy i jaszczurki. Preferuje dużą zdobycz, którą uderza o podłoże, zanim połknie ją w całości. Dlatego w niewoli pokarmem mogą być stosunkowo duże owady: duże świerszcze, szarańcze i karaczany.

Jak często i ile karmić zwierzę, nie jest udokumentowane. Zgodnie z ogólną zasadą dla większych owadożernych gekonów dorosłe osobniki karmi się 2-3 razy w tygodniu, a młode częściej. Oprószaj pokarm wapniem i regularnie stosuj wapń z witaminą D3. Zwierzę zjada też własną zrzuconą skórę. Pojedyncze osobniki czasem zlizują trochę dojrzałych owoców lub papki owocowej, ale gatunek żywi się niemal wyłącznie owadami.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Niezagrożone zwierzę jest powolne i rozważne, ale niepokojone potrafi być żwawe i agresywne. Może mocno ugryźć, a ogon odrzuca już przy niewielkim nacisku. Niektóre osobniki przyzwyczajają się do brania na ręce, ale przestraszone zwierzę jest szybkie i płochliwe, więc ogranicz manipulację do minimum. W naturze tylko około jedna trzecia osobników nigdy nie straciła ogona, a dwie trzecie mają ogon zregenerowany.

Społecznie gatunek jest spokojniejszy, niż można by sądzić. Jest łagodny wobec innych gekonów i własnego potomstwa, a kilka samców można trzymać razem, jeśli w pobliżu nie ma samic. Dwa duże samce mogą jednak odrzucić ogony podczas gwałtownych starć. Trzymaj zwierzę pojedynczo lub w parze i zawsze zapewnij więcej niż jedną kryjówkę. Śpiące zwierzę często leży zwinięte, przypominając małą żmiję.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samice są większe i masywniej zbudowane niż samce, ale różnica w wielkości jest niewielka. Jak najpewniej odróżnić płcie, nie zostało udokumentowane. Dojrzałe płciowo samce mierzą 10-13 cm od pyska do kloaki, a samice osiągają dojrzałość płciową od około 9 cm. Wiek dojrzałości płciowej nie jest udokumentowany.

GODY I KOPULACJA

Sezon godowy przypada na porę deszczową od maja do września. Brak szczegółowych informacji, jak najlepiej połączyć parę. Chłodniejszy okres przed sezonem godowym wydaje się pomagać, ale jak chłodny i jak długi, nie jest udokumentowane. W okresie godowym samce potrafią głośno i długo nawoływać. Trzymaj zwierzęta osobno, dopóki nie mają być rozmnażane, i obserwuj parę, żeby samica nie została pogryziona ani zestresowana. Pora deszczowa w naturze przemawia za odtworzeniem nieco wilgotniejszego i cieplejszego okresu w półroczu letnim.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa po jednym jaju, rzadziej po dwa, na przemian z obu jajników. Jaja są niemal okrągłe, o twardej skorupce. W naturze samica zakopuje je w lekko wilgotnym podłożu lub ukrywa w pniach drzew i pod korą. Zapewnij jej głęboki pojemnik z lekko wilgotnym podłożem i ukrytymi miejscami pod korą. Ile zniesień samica może złożyć w ciągu roku, nie jest udokumentowane.

INKUBACJA

Doświadczeń z jajami w niewoli jest niewiele. Wyklucie następuje po około 150-200 dniach, zależnie od temperatury i wilgotności. Ostrożnie i bez obracania przenieś jaja do pojemnika z lekko wilgotnym wermikulitem lub perlitem i utrzymuj je w około 24-28 °C, czyli w zakresie temperatur, w którym zwierzęta są aktywne. Sprawdzona temperatura inkubacji nie jest udokumentowana, więc uzbrój się w cierpliwość i nie wyrzucaj jaj, które nadal wyglądają zdrowo.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Doświadczeń z odchowem tego gatunku jest niewiele. Młode są stosunkowo duże i po wykluciu mierzą około 4 cm od pyska do kloaki. Trzymaj je osobno w małych, wilgotnych terrariach z kryjówkami i małymi owadami i zraszaj codziennie. Podawaj pokarm oprószony wapniem i obserwuj wzrost. Młode mają czarno-biało prążkowany koniec ogona, który unoszą nad podłoże, gdy są niepokojone.

Zdrowie i częste błędy

Dokumentacji chorób tego gatunku w niewoli prawie nie ma. Poniższe punkty opierają się na doświadczeniach z gekonami ogólnie:

- Utrata ogona po manipulacji, nacisku lub walce. Ogon odrasta, ale jako gruby, bulwiasty ogon.
- Niedobór wapnia i osteoporoza, zwłaszcza u młodych i składających jaja samic, jeśli pokarm nie jest suplementowany wapniem.
- Pleśń i problemy skórne, jeśli podłoże jest stale mokre, a wentylacja słaba.
- Pasożyty: tasiemiec występuje w jelitach większości dzikich osobników, więc nowo kupione zwierzęta przebadaj pod kątem pasożytów.
- Stres i brak apetytu, jeśli kryjówek jest za mało lub temperatura jest za niska.

Zwróć się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli zwierzę traci na wadze, przestaje jeść lub wydaje się ospałe.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.